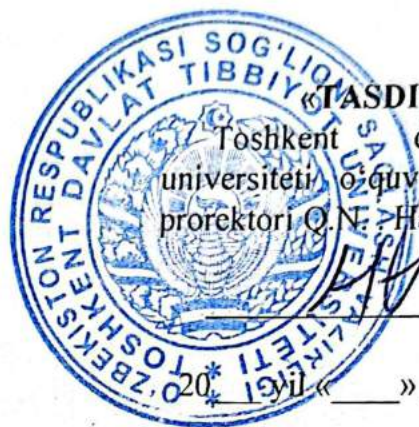

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM,
FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
SOG'LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT TIBBIYOT UNIVERSITETI

«TASDIQLAYMAN»
Toshkent davlat tibbiyot
universiteti o'quv ishlari bo'yicha
prorektori O.N. Hayitov

**OPERATIV XIRURGIYA VA
TOPOGRAFIK ANATOMIYA
FANI BO'YICHA SILLABUS**
Kunduzgi bo'lim uchun

Bilim sohasi:	900 000	–Sog'liqni saqlash va ijtimoiy ta'minot
Ta'lim sohasi:	910 000	–Sog'liqni saqlash
Ta'lim yo'nalishlari:	60910200	–Stomatologiya ishi

Toshkent-2025

Modul/FAN SILLABUSI
Farmatsiya, menejment, tibbiy biologik ish, biotibbiyot muhandisligi va oliy
hamshiralik ish fakulteti
60910200- Stomatologiya ishi ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	OPERATIV XIRURGIYA VA TOPOGRAFIK ANATOMIYA
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	TBUG11-207
Yil:	2025/2026
Semestr:	4
Ta'lim shakli:	kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	
Ma'ruza	12
Amaliy mashg'ulotlar	48
Laboratoriya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	60
Kredit miqdori:	5
Baholash shakli:	
Fan tili:	o'zbek va rus

Fan maqsadi (FM)	
FM1	1.1. Operativ jarrohlik va topografik anatomiya fanini o'qitishdan maqsad bakalavr darajasidagi tibbiyot talabalariga (umumiy amaliyot shifokorlari) topografik usullarning nazariy va amaliy asoslarini to'liq tushunishni ta'minlashdir. Kurs golotopiya, skletopiya, sintopiya, kompyuter tomografiyasi (KT), magnit-rezonans tomografiya (MRT) va operativ jarrohlikning tamoyillari, ko'rsatmalari va kontrendikatsiyalari bilan tanishtiradi. U talabalarda klinik fikrlashni, diagnostika kompetensiyasini va topografik bilimlarni odatiy tibbiy amaliyotda samarali qo'llash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Bu talabalarda inson tanasining tuzilishi, organlar va to'qimalarning funksional va topografik anatomiyasi, yoshga bog'liq o'zgarishlar haqida bilim, ko'nikma (tadqiqot) va kompetensiyalarni shakllantirishdir. Ushbu maqsadga erishish uchun modul talabalarining nazariy bilimlarini, amaliy

	ko'nikmalarini, inson tanasining tuzilishiga metodologik yondashuvini va ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi. Talabalarga tana tuzilishidagi individual va jinsiy farqlar, yoshga bog'liq o'zgarishlar, tizimlar va organlarning anatomo-topografik aloqalari, ularning rentgen anatomiyasi, tizimlar va organlarning rivojlanishidagi nuqsonlar haqida ma'lumot berish va atrof-muhit omillarini hisobga olgan holda aholi o'rtasida sog'liqni saqlashni targ'ib qilish sog'lom turmush tarzi haqida tushunchalarni shakllantirishga yo'naltiradi, kasalliklarning oldini olish bo'yicha profilaktika choralarini tashkil etish maqsadida ixtisoslashgan gigiena fanlari uchun asos yaratadi.
--	---

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1.	Anatomiya
2.	Gistologiya
3.	Tibbiy biologiya

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilim jihatidan:
TN1	Odam organizmining filo-ontogenezi va sistemalarning o'zaro bog'liqlik qonuniyatlarini bilishi lozim;
TN2	Sog'lom inson organ va sistemalarining yoshga qarab o'zgarishini va jinsiy farqlarini baholay olishi kerak;
TN3	Organ va sistemalarning vazifaviy anatomiyasi haqida chuqur tushunchaga ega bo'lishi lozim;
TN4	Organ va sistemalariga tashqi omillar ta'siri natijasida ba'zi ozgarishlar haqida bilimga ega bo'lishi kerak;
TN5	Sog'lom organ va sistemalarni topografik prinsiplarini bilishi kerak.
	Ko'nikmalar jihatidan:
TN6	Xalqar terminologiya bo'yicha barcha tuzilmalarni nomlarini to'g'ri bilish;
TN7	Rentgen, O'TT, KT, MRT va MSKT tasvirlari yordamida tuzilmalarni aniqlash;
TN8	Suyaklar o'simtalari teri orqali aniqlash
TN9	Arteriyalar pulatsiyalarini aniqlash;
TN10	Bosh miya nervlarining chiqish teshiklarini aniq topa olish

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Topografik anatomiya va operativ jarrohlik maqsad va vazifalari. Operatsiyalar haqida tushuncha. Og'riqsizlantirish. Jarohatga birlamchi jarrohlik ishlov berish. Qon-tomirlar, nerv poyalaridagi operatsiyalar. Yiringli yallig'lanish jarayonlar xirurgiyasi.
M2	Bosh sohasi miya qismining topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi.
M3	Bosh sohasi yuz qismining topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi.
M4	Bo'yin sohasining oldingi bo'limi topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi.
M5	Bo'yin sohasining yon va orqa bo'limlari topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi.
M6	Ko'krak sohasining topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi.

Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulot (A)	
A1	Topografik anatomiya fanining maqsadi va vazifalari, organish usullari va asosiy tushunchalari.
A2	Operativ xirurgiya fanining maqsadi va vazifalari. Jarohatga dastlabki jarrohlik ishlov berish texnikasi.
A3	Boshning miya qismi topografik anatomiyasi va operativ xirurgiyasi. Peshona, tepa, ensa, chakka, quloq va so'rg'ichsimon sohalari. Kalla gumbazi, tashqi va ichki asoslari. Kalla-miya jarohatlariga dastlabki jarrohlik ishlov berish.
A4	Bosh miya pardalari, pardalararo bo'shliqlar. Bosh miya qorinchalari. Kalla-miya topografiyasi (Kronleyn-Bryusova chizmasi). O'n ikki juft kalla nervlari klinik anatomiyasi. Boshning yumshoq to'qimalari, venoz sinuslardan ketayotgan qonni to'xtatish.
A5	Yuzning yon bo'limi: quloq oldi-chaynov, lunj va yonoq sohalari topografik anatomiyasi. Ushbu sohalardagi yiringli yallig'lanish jarayonlarini operativ davolash usullari va texnikasi.
A6	Yuzning chuqur sohasi, halqum atrofi va halqum orti bo'shliqlari. Halqum atrofi va halqum orti flegmonalarini ochish va drenajlash.
A7	Yuzning oldingi bo'limi: ko'z, ko'z osti va burun sohalari topografik anatomiyasi. Infraorbital anesteziya texnikasi. Ko'z osti flegmonasini ochish va drenajlash. Yuqori jag' (Gaymor) bo'shlig'ini punktsia qilish. Kolduel-Lyuk operatsiyasi.
A8	Yuzning oldingi bo'limi: og'iz sohasi va engak sohasi topografik anatomiyasi. Yuqori va pastki jag' tishlarini og'riqsizlantirish usullari va texnikasi. Og'iz tubi flegmonasini ochish va drenajlash.
A9	Yuz sohasi a'zolariga operativ ochib kirish usullari va texnikasi. Pastki jag'

	chiqishini to'g'rilash texnikasi. Yuz sohasidagi tug'ma nuqsonlar. Yuzdagi plastik operatsiyalar.
A10	Bo'yin sohasining bo'limlari, uchburchaklari, fassiya va kletchatka bo'shliqlari. Bo'yin sohasi flegmona va absseklari: joylashishi va operativ ochish hamda drenajlash usullari.
A11	Bo'yinning tilosti usti va tilosti pastki sohalari. Uyqu uchburchagi topografiyasi. Bo'yindagi nerv chigallar. Uyqu va til arteriyalarini ochish va bog'lash texnikasi. Bo'yin a'zolarining topografik anatomiyasi. Bo'yin a'zolariga operativ ochib kirish usullari. Traxeotomiya va traxeostomiya. Subtotal subfassial strumektomiya.
A12	Bo'yinning yon va to'sh-o'mrov-so'rg'ichsimon sohalari. Chuqur mushaklararo tirqishlar: narvon oldi oraliq, narvonaro oraliq, umurtqanarvonsimon uchuburchak, ko'krak limfa yo'lining bo'yin qismi. Vagosimpatik blokada texnikasi. Qizilo'ngachning bo'yin qismi xirurgiyasi. Bo'yin sohasidagi yiringli jarayonlar va ularni ochish hamda drenajlash texnikasi.
A13	Ko'krakning yuza sohalari tuzilishining xususiyatlari: chegaralari, qavatmaqavat topografiyasi, kletchatka bo'shliqlari. Ko'krak qafasi, qovurg'alararo oraliqlar. Sut bezi, ko'krak ichi arteriyasi va diafragmaning topografik anatomiyasi. Mastitlardagi operativ aralashuv usullari.
A14	Ko'krak bo'shlig'i: plevra, plevral bo'shliq, plevral sinuslar, kekirdak, bronxlar, o'pkalar, o'pka ildizi topografik anatomiyasi. Plevra bo'shlig'ini punksiya qilish va drenajlash. O'pka jarohatiga chok qo'yish.
A15	Ko'ks oralig'i topografik anatomiyasi. Perikard punksiyasi. Yurakdagi operatsiyalar. Ko'ks oralig'i kletchatka bo'shliqlari topografik anatomiyasi.

Mustaqil ta'lim (MT)		soat
1	Zamonaviy og'riqsizlantirish usullari.	4
2	Bolalarda og'riqsizlantirish xususiyatlari.	4
3	Zamonaviy xirurgik asbob, uskuna va moslamalar.	4
4	Robotlashtirilgan xirurgiya amaliyoti.	4
5	Boshning yumshoq to'qimalari, venoz sinuslardan ketayotgan qonni to'xtatish.	4
6	Jag' suyaklari patologiyalarida bajariladigan operatsiyalar.	4
7	Burun yondosh bo'shliqlari xirurgiyasi.	4
8	Zamonaviy stomatologik ortopediya yutuqlari.	4
9	Zamonaviy xirurgik stomatologiya yutuqlari.	4
10	Yuz sohasidagi tug'ma nuqsonlar xirurgiyasi.	4
11	Yuzdagi plastik operatsiyalar xususiyatlari.	4
12	Yuz va bo'yindagi yiringli-yallig'lanish jarayonlar operativ jarrohligi.	4
13	Bo'yinning o'rta, yon oqmalari va kistalari.	4
14	Ekstrakranial arteriyalardagi zamonaviy operatsiyalar.	4

15	Ko'krak devori tug'ma va orttirilgan nuqsonlarida operatsiyalar.	4
----	--	---

Asosiy adabiyotlar	
1	Shomirzayev N.H. Ahmedov Sh.m. Gulmanov I.Dj Klinik Anatomiya 20224y.
2	Agzamov K.A. Topografik anatomiyadan amaliy qo'llanma 2009 y.
3	Teshayev Sh.J. Opirativ xirurgiya topografik anatomiya 2019
4	Gabchenko A.K. Operativ xirurgiya topografik anatomiya 2005 y.
5	Sapin M.R. Anatomiya cheloveka, Uchebnik: v 2 tomax. Moskva. 2018 y.
6	Netter Frenk. Atlas anatomii cheloveka. 6-e izdanie, Moskva. 2018 y.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1	Vijay P. Xatri. Ilg'or operativ jarrohlik atlas. Mualliflik huquqi © 2013 Saunders, Elsevier Inc. nashriyoti tomonidan himoyalangan.
2	John T. Hansen "Netters klinik anatomiyasi" 3-nashri. — Nyu-York, — 2014.
3	Richard L. Drake., A. Wayne Vogl., Adam W.M. Mitchell., Gray's. Talabalar uchun anatomiya (uchinchi nashr). 2014.
4	Keith L. Moore, Arthur M.R. Dallet, Anne M.R. Agur. Klinik yo'naltirilgan anatomiya, 7-nashr, 2013.
5	Vijay P. Xatri. Ilg'or operativ jarrohlik atlas. Mualliflik huquqi © 2013 Saunders, Elsevier Inc. nashriyoti tomonidan himoyalangan
6	John T. Hansen "Netters klinik anatomiyasi" 4-nashri. — Nyu-York, — 2014.
7	Kenneth S., Saladin, Human Anatomy, USA 2014 g.
8	Netter.F.H., Atlas of Human Anatomy. 2012 g.

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

Ball	ECTS baho	ECTS ning ta'rifi		Baho	Ta'rifi
90-100	A	«a'lo»	modul dasturining barcha bo'limlari bo'yicha tizimli, to'la va chuqur bilimga ega bo'lishi, zarur dalillar bilan asoslay olishi; tibbiy terminologiyadan (shu jumladan, ilmiy, xorijiy tilda ham) aniq, o'z o'mida foydalanishi, savollarga javobni mantiqan to'g'ri, aniq va lo'nda javob bera olsa; muammoli savollarni aniqlashi, o'z	5	A'lo

			qarashlarini ilmiy-amaliy tilda asoslab bera olishi; modulning tayanch tushunchalarini bilishi va uni qisqa vaqt ichida ilmiy va amaliy masalalarni yechishda samarali qo'llay olishi; nostandart vaziyatlarda muammolarni mustaqil va ijodiy hal qila olish qobiliyatini ko'rsata olishi; amaliy ko'nikmalarni mustaqil ravishda to'liq bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni to'liq egallashi; amaliy masalalarni qisqa, asoslangan va rasional ravishda hal etishi; amaliy mashg'ulotlarda normativ-huquqiy hujjatlarni juda yaxshi bilishini namoyish qilishi ushbu bilimlarni yangi vaziyatlarda to'g'ri (doim rasional) qo'llay olishi, bajarilgan ish natijalarini yetarli darajada mustaqil rasmiylashtira olishi; modul dasturida tavsiya etilgan asosiy va qo'shimcha adabiyotlarni to'liq va chuqur o'zlashtirishi; modul bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yo'nalishlar mohiyatini anglash, ularga tanqidiy baho berish va boshqa modullar ilmiy yutuqlarini qo'llay olishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda butun semestr mobaynida ijodiy va mustaqil qatnashishi, guruhli muhokamalarda faol bo'lishi, vazifalarni bajarishda yuqori madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;		
85-89	B+	«juda yaxshi»	modul dasturining barcha bo'limlari bo'yicha tizimli, to'la va chuqur bilimga ega bo'lishi, zarur dalillar bilan asoslay olishi; tibbiy terminologiyadan (shu jumladan, ilmiy, xorijiy tilda ham) aniq, o'z o'mida foydalanishi, savollarga javobni mantiqan to'g'ri, aniq javob bera olsa;	4	yaxshi

			o'z fikrini isbotlashda yoki boshqa nazariy materialni bayon qilishda yuzaga kelgan noaniqliklarni mustaqil bartaraf eta olishi; modulning tayanch tushunchalarini bilishi, qisqa vaqt ichida ilmiy va kasbiy vazifalarni qo'yish hamda hal qilishda undan unumli foydalanishi; standart vaziyatlarda muammolarni o'quv dasturi doirasida mustaqil hal qila olishi; amaliy ko'nikmalarni mustaqil ravishda to'liq bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni to'liq egallashi; amaliy mashg'ulotlarda normativ-huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishini namoyish qilishi, ushbu bilimlarni yangi vaziyatlarda to'g'ri (lekin doim ham rasional emas) qo'llay olishi, bajarilgan ish natijalarini yetarli darajada rasmiylashtira olishi; modul dasturida tavsiya qilingan asosiy adabiyotlarni o'zlashtirishi; o'rganilayotgan modul bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yo'nalishlar mohiyatini anglay olishi va ularga tanqidiy baho berishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda butun semestr mobaynida ijodiy va mustaqil qatnashishi, guruhli muhokamalarda faol bo'lishi, vazifalarni bajarishda juda yaxshi madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;		
71-84	V	«yaxshi»	modul dasturining barcha bo'limlari bo'yicha tizimli, to'la va chuqur bilimga ega bo'lishi, zarur dalillar bilan asoslay olishi, ammo bir oz kamchiliklar bilan; tibbiy terminologiyadan (shu jumladan, ilmiy, xorijiy tilda ham) aniq, o'z o'rnida foydalanishi, savollarga javobni mantiqan to'g'ri javob bera olsa; o'z fikrini isbotlashda yoki boshqa nazariy materialni bayon qilishda yuzaga kelgan noaniqliklarni mustaqil	3,5	

			kontarol ega olishi; modulning tayanch tushunchalarini bilishi, qisqa vaqt ichida ilmiy va kasbiy vazifalarni qo'yish hamda hal qilishda undan umumi foydalanishi; standart vaziyatlarda muammolarni o'qov dasturi doirasida mustaqil hal qila olishi; amaliy ko'nikmalarni mustaqil ravishda bajara olishi (sifati va belgilangan soni jihatdan) va kompetensiyalarni egallashi, ammo bir oz kamchiliklar bilan; amaliy mashg'ulotlarda normativ-huquqiy hujjatlarni yaxshi bilishini namoyish qilishi, ushbu bilimlarni yangi vaziyatlarda to'g'ri (lekin doim ham rasional emas) qo'llay olishi, bajarilgan ish natijalarini yetarli darajada mustaqil rasmiylashtira olmaganligi; modul dasturida tavsiya qilingan asosiy adabiyotlarni o'zlashtirishi; o'rganilayotgan modul bo'yicha nazariyalar, konsepsiyalar va yo'nalishlar mohiyatini anglay olishi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda butun semestr mobaynida ijodiy va mustaqil qatnashishi, guruhli muhokamalarda faol bo'lishi, vazifalarni bajarishda yaxshi darajaga ega bo'lishi lozim;		
60-70	S	«qoniqarli» – sust natija, qo'pol kamchiliklar bilan	modul dasturi doirasida yetarli bilim hajmiga ega bo'lishi; tibbiy terminologiyani ishlatishi, savollarga javoblarni to'g'ri bayon qilishi, lekin bunda ayrim xatolarga yo'l qo'yishi; javob berishga yoki ayrim maxsus ko'nikmalarni namoyish qilishda qiynalganda, modul bo'yicha asosiy tushunchaga ega ekanligini namoyish etishi; amaliy ko'nikmalarni (sifati va belgilangan soni jihatdan) mustaqil ammo hatoliklar bilan to'liq bajara	3	Qoniqarli

			olishi; kompetensiyalarni mustaqil, ammo hatoliklar bilan egallashi; modulining umumiy tushunchalari bo'yicha qisman bilimga ega bo'lishi va uni standart (namunaviy) vaziyatlarni hal etishda qo'llay olishi; pedagog xodim yordami bilan standart vaziyatlarni hal eta olishi; o'qilayotgan modul bo'yicha asosiy nazariyalar, konsepsiyalar va yo'nalishlar mohiyatini anglashi; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda pedagog xodim rahbarligida qatnashishi, vazifalarni bajarishda yetarli madaniyat darajasiga ega bo'lishi lozim;		
0-59	F	«qoniqarsiz»	modul dasturi doirasida faqat ayrim fragmentar bilimlarga ega bo'lsa; tibbiy terminlarni ishlata olmasa yoki savollarga javob berishda jiddiy va qo'pol mantiqiy xatolarga yo'l qo'ysa yoki umuman javob bermasa; nazariy va amaliy mashg'ulotlarda passiv qatnashib, vazifalar bajarish madaniyatining past darajasiga ega bo'lsa yoki umuman bajarmasa; amaliy ko'nikmalarga va kompetensiyalarga ega bo'lmasa, o'z xatolarini hatto pedagog xodim tavsiyalari yordamida ham to'g'rilay olmasa.	2	Qoniqarsiz

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Mualliflar:	I.A. Tilyabov t.f.n.dotsent o'quv ishlariga mas A.A.Inatov
E-mail:	tilyabovi@gmail.com inatovaxmad5@gmail.com
Tashkilot:	TDTU, odam anatomiyasi va OXTA kafedrası
Taqrizchilar:	b.f.d, professor Xalikov P.X.

Mazkur Sillabus TTA o'quv-uslubiy Kengashining 2025yil _____-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus "Odam anatomiyasi va OXTA" kafedrasining 2025-yil _____-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

F.X.Azizova

Fakultet dekani

Q.E.Shomurodov

Kafedra mudiri

S.M.Axmedova

Tuzuvchilar

I.A. Tilyabov

A.A.Inatov